

"לבניינה של תורה" – חלק ר"ו
שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי מו"ר רה"י
--- קביעות בלימוד ההלכה ---



העמוד היומי בהלכה

"ישלח דברו וירפאם"

פגשתי השנה בחור, בוגר הישיבה, הלומד באחת האוניברסיטאות בישראל, והוא דיבר איתי על ההתמודדויות שלו. במהלך השיחה הוא ציין שהדבר שמחזיק אותו זה לימוד קבוע של עשרים דקות במסגרת 'עמוד יומי בהלכה' עם בן דודו, קביעות שהוא רכש לעצמו במהלך שנותיו בישיבה. ארצה בסייעתא דשמיא לעסוק בנושא הזה היום.

הגמרא בקידושין¹ מביאה מימרא של רב ספרא – "מאי דכתיב: 'ושננתם לבניך'? אל תקרי 'ושננתם' אלא 'ושלשתם', לעולם ישלש אדם שנותיו, שליש במקרא, שליש במשנה, שליש בתלמוד". השו"ע ביורה דעה, סימן רמ"ו, עוסק בהלכות ת"ת, (כדאי ללמוד הלכות אלו, ברמב"ם ובשו"ע). בסעיף ד' השו"ע מביא להלכה את המימרא של רב ספרא ומבאר מה נכלל בכל חלק:

"שליש בתלמוד" - דהיינו שיבין וישכיל אחרית דבר מראשיתו, ויוציא דבר מתוך דבר, וידמה דבר

יש בחור משיבת תל אביב בשם יהודה יצחק הישראלי, אבא לשני ילדים שנפצע בשלהי מלחמת 'צוק איתן', באותה פעולה בה נהרגו הדר גולדין וחבריו הי"ד. מאז אותו יום שוכב הוא בבית החולים (ברית המילה של בנו נערכה ליד מיטת חליו) וזקוק לרחמי שמיים מרובים. אביו, ת"ח שמלמד כאן ברובע היהודי ואנו מכירים אותו, שלח לי אתמול הודעה שאני מבקש להקריא לציבור:

"יהודה יצחק בן איריס עדין לא מדבר, מחר בשמונה בבוקר הוא עובר ניתוח חשוב להחלמתו, הוא מתקשר ע"י תנועת ידו השמאלית והוא מוסר שהוא מלא אמונה ברבש"ע! אף אחד לא ישבור אותו, הוא מבקש שיתפללו עליו בישיבות". מחר בעזרת ה' יגידו בישיבה תהילים לרפואתו, ראוי שכל אחד יזכיר אותו בתפילתו. נזכור שיש יהודים שמאז המלחמה חיים במתח תמידי – הוריו ורעייתו, מצפים לישועה שאף אחד לא יודע מתי, אם בכלל, היא תבוא. תפילתנו שבא תבוא בעזרת ה'.

¹ דף ל.



התנ"ך על הסדר וכל המשניות... אלא נוהגים כדברי הרמ"א - ללמוד ש"ס ומתוך כך הוא לומד את הכל ביחד (יחד עם לימוד מקרא ומשנה).

הש"ך, (שפתי כהן) פוסק בעל משקל עצום שנדפס על הדף במהדורות השו"ע כתב⁵ על דברי הרמ"א:

"כתב הדרישה: 'יש בעלי בתים נוהגים ללמוד בכל יום גפ"ת ולא שאר פוסקים ומביאים ראיה מהא דאמרינן סוף גדה 'תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא העוה"ב. אבל לי נראה שיש ללמוד ספרי הפוסקים דיני התורה כמו הרי"ף ומרדכי והרא"ש ודומיהן דזהו שורש ועיקר לתורתנו ואינם יוצאים כלל בלימוד גפ"ת. דהא דתנא דבי אליהו כו' כבר כתב רש"י שם: 'השונה הלכות' פירוש הלכות פסוקות! ומ"ש ר"ת כאן ש"ס בבלי בלול כו' קאי אמה שכתב לפני זה - אלימוד ט' שעות ביום, דכיון שיש לו פנאי גדול ילמוד בש"ס. אבל הנך בעלי בתים שאינם לומדים רק ג' או ד' שעות לא ילמדו בש"ס לחוד".

דברי הש"ך רלוונטיים מאד עבורנו: חלק מבוגרי הישיבות ממשיכים לשבת מספר שנים ולגדול בתורה אך רוב בוגרי הישיבות שלנו, הולכים להיות 'בעלי בתים', (לא במובן השלילי של הדברים), והש"ך מתווכח עם ה"דרישה" מהו סדר הלימוד הנכון עבורם. לדעת הש"ך בחורי

לדבר וידון במדות שהתורה נדרשת בהם עד שידע היאך עיקר המצות והיאך יוצא האסור והמותר... כיצד? היה בעל אומנות ועוסק במלאכתו ג' שעות ביום וט' בתורה, קורא ג' מהם בתורה שבכתב, ובג' תורה שבעל פה, ובג' יבין דבר מתוך דבר. במה דברים אמורים, בתחילת לימודו של אדם. אבל כשיגדיל בתורה ולא יהא צריך ללמוד תורה שבכתב ולא לעסוק תמיד בתורה שבעל פה, יקרא בעתים מזומנים תורה שבכתב ודברי תורה שבעל פה, כדי שלא ישכח דבר מדיני התורה, ויפנה כל ימיו לתלמוד בלבד לפי רוחב לבו וישוב דעתו.

השו"ע, אשר מפיו אנו חיים, מלמד אותנו איך נראית צורת יהודי. יהודי שלא יושב בישיבה אלא עובד לפרנסתו, נדרש להקדיש פרק זמן נכבד וגדול מהיממה ללימוד התורה באופן שיטתי ומקיף (השו"ע הכריע כפירוש התוספות² שמשלשים כל יממה, ולא משלשים את ימי השבוע כפירוש"י). כאמור, החלוקה הזו לשלוש נדרשת בתחילת לימודו של אדם, אך אחר שהבין את עיקרי הדברים הנחיית השו"ע היא להקדיש את מירב הזמן לעסק התלמוד - עיון הש"ס. הרמ"א מביא דעת ר"ת³ - "שבתלמוד בבלי שהוא בלול במקרא במשנה ובגמרא⁴ אדם יוצא ידי חובתו בשביל הכל". בפרט בציבור שלנו, בחור מגיע בגיל שמונה עשרה לישיבה לא שייך שיתחיל ללמוד את כל

² תוד"ה 'לא צריכא ליומלי'

³ הובא בתוס' דלעיל.

⁴ כדברי ר' יוחנן בסנהדרין כ"ד ע"א: "מאי בבל? אמר רבי יוחנן: בלולה במקרא, בלולה במשנה, בלולה בתלמוד".

⁵ ש"ך על הלכות תלמוד תורה סימן רמו סעיף ד



צריכים להיות ת"ח! גם בעלי בתים בעמ"י צריכים להיות ת"ח! זה מה שרבונו של עולם דורש מכל יהודי! כך פוסק השו"ע! אותו השו"ע שמפיו אנו חיים ועל פי הדרכותיו נקשור תפילין בצורה כזו, ונברך בצורה כזו, הוא אשר מורה אותנו איך יהיה אופן החיים המעשיים, כל יהודי צריך להיות ת"ח עד מאה ועשרים שנה! גם יהודי העובד בתור מהנדס בתעשייה האווירית והוא מייצר טיל חץ למדינת ישראל - זה מצוין! יום ולילה יעבוד בעניין אך גם הוא צריך להיות ת"ח.

מזן 'החפץ חיים' רבינו ישראל מאיר הכהן מראדין, כתב הקדמה נפלאה למשנה ברורה, ושם הוא כותב על לימוד 'אורח חיים' - "שידיעתו הכרחית בכל יום, ובלעדיו לא ירים איש הישראלי את ידו ואת רגלו", יהודי לא יכול בשבת - ללכת, להכין סלט, לברור, אם הוא לא למד 'אורח חיים', אחרת עלול הוא להיכשל באיסור כרת חלילה! "לא ירים איש הישראלי את ידו ואת רגלו" - או לי הוא יוצא מחוץ לתחום שבת ואסור לו כבר ללכת אפילו צעד נוסף⁶?

יש לימוד הלכה באופן יותר מעמיק - לדעת לפסוק בשאלות המתחדשות בכל יום, לצורך זה נדרש לימוד מעמיק של הלכה, מן הסוגיות בגמרא בעמל, כפי

ישיבה, שלומדים לפחות תשע שעות ביום (אני תקווה שבישיבה אנו לומדים ארבע עשרה שעות ביום...) הם יעסקו ב'ש"ס הבלול' כדעת ר"ת והרמ"א, אך בעלי בתים שלומדים שלוש שעות ביום - "הם לא ילמדו בש"ס לחוד", נשים לב, ודאי שהם ילמדו גם ש"ס, אולי דף יומי אולי עמוד יומי, אך הם חייבים ללמוד הלכה. באיזה אופן ילמדו הלכה? 'החפץ חיים' זצ"ל קיבל על עצמו משימה - במשך עשרים ושמנה שנים כתב את 'המשנה ברורה', יצירת מופת המתמצתת בנושא 'אורח חיים' את כל מהלך הדברים מן הגמרא, ראשונים ואחרונים עד לזמנו, בצורה ארוכה, בהירה ומעמיקה שמאפשרת לימוד שו"ע בהבנה ובעיון - הלוואי והיו הדורות זוכים שיכתוב על כל חלקי השו"ע!

גם בעלי בתים בעמ"י צריכים להיות ת"ח! זה מה שרבונו של עולם דורש מכל יהודי! כך פוסק השו"ע! יהודי צריך להיות ת"ח עד מאה ועשרים שנה!

נשאל את עצמנו שאלה קשה שכל אחד צריך לשאול את עצמו - מה אנחנו רוצים להיות? מה צריכה להיות מגמת הישיבה ויעדה? התשובה היא שאנו רוצים להעמיד תלמידי חכמים לאומה! דהיינו שבחור שבא לישיבה יצמח לת"ח, ויביא לידי מימוש את האישיות שלו מבחינה מעשית בכל שטחי החיים בהם יבחר: חלק מבוגרי הישיבות שלנו יבחרו להיות ת"ח שתורתם אומנותם מבחינה מעשית- הם יהיו מלמדים, רבנים, דיינים, מחנכים, ברם, הרוב הגדול של בוגרי ישיבות ההסדר, ושל הישיבה שלנו בפרט, יהיו עסוקים בבניין הארץ, בכל שטחי החיים המעשיים- רפואה, מחשבים, הנדסה, בעלי מקצוע, אך מורי ורבותי, גם הם

⁶ שאל אותי פעם אחד החיילים מהישיבה ששירת בצנחנים - בסיס החטיבה נמצא ב'בית ליד' והזמינו אותנו משפחה שומרת תורה ומצוות מכפר יונה הסמוך לבסיס לסעוד אצלם סעודת שבת, ושאל האם מותר לו ללכת? מה עם תחום שבת? איש בעיה אי אפשר להרים את הרגל, "עד כאן תחום שבת", הרגל נשארת באוויר...



שלומדים בישיבה, דרך דברי הראשונים והאחרונים עד פסקי זמנינו - זה לוקח שנים, וזו היא מגמת כולל ההלכה בישיבה - לגדל ת"ח מעיינים שלומדים הלכה בעומק. בעזרת ה' הלומדים בכולל יורו את בית ישראל, אחד יהיה מורה הוראה של השכונה, והאחר יורה את השכן או את בני ביתו, אין זה משנה. אך כאמור, כל אחד מאיתנו - בין אם הוא רוצה להיות מחנך ובין שהוא רוצה להיות מהנדס צריך לדעת את אותם ההלכות המעשיות בחיי היום-יום.

תכנית הלימודים בישיבה בסדר צהריים מטרתה לאפשר לימוד הלכתי בקיאותי, בדרך קצרה ומקיפה של עיקרי השלבים בהשתלשלות פסיקת ההלכה מהגמרא דרך הראשונים עד פוסקי זמנינו בדרך קצרה בהנחיית הרב שלמה שליט"א, ומלמדת אותנו נושאים בצורה נרחבת. ברוך ה' תלמידים מתמידים ונבחנים וכדאי

לקפוץ על העגלה הנפלאה ולדרוש מעצמינו את הידיעה. כל זאת, כמובן, לצד לימודי העיון והבקיאות במסכת הישיבתית. אך עם כל זאת ישנו דבר נוסף שצריכים להוסיף וזה המושג של קביעות, ק-ב-י-ע-ו-ת! כל אחד ואחד מאיתנו נדרש לדבר הזה, רואים בדורנו את התפשטות לימוד הדף היומי, (התחילו כעת מסכת נדרים וכדאי להצטרף, גם למי שנפל בלימוד יבמות שהיה אתגר לא קל), וברוך ה' בשנתיים האחרונות בישיבה לומדים עמוד יומי בהלכה, שזה דבר נפלא! כך יש לאדם דבר שהוא

דורש מעצמו בכל יום! גם אם הוא נסע הביתה לשבת כבוד הורים, גם אם הוא יוצא לבין הזמנים, הולך לאוניברסיטה, מתגייס לצבא - בכל מצב יש לו הספק שהוא צריך לעמוד בו, יש לו קביעות, 'פעמים שהוא בא בארוכה פעמים שהוא בא בקצרה' - אולי היום אין לו את עשרים הדקות שהוא רגיל להקדיש בכל יום מחמת עיסוק כזה או אחר הוא ילמד עשר דקות - אך הוא שמר על הקביעות! את מסלול 'העמוד היומי בהלכה' לומדים במשך חמש שנים כשנות ישיבת ההסדר - בשנה הבאה עלינו לטובה בעזרת ה',

מיד אחרי שמחת תורה, מתחיל עם ישראל 'עמוד יומי' מהתחלה, וגם אז, ייתן לנו ה' חיים, נחזק את העניין במלוא הכוחות ונתחיל במרץ תכנית לחמש שנים. כעת, לקראת סיום התכנית, חשבנו והחלטנו לעשות שינוי לטובת הלומדים. הייתה לנו שנה 'לא קלה' - עמלנו בלימוד הלכות

עירובין, באופן טבעי מחמת הקושי בלמידה, הניחו בצד את הלימוד החשוב הזה. לכן החלטנו לשנות קצת מן הסדר - מחר הישיבה תתחיל הלכות ראש חודש, מי מאיתנו חשב אי פעם שיש הלכות לר"ח? מתי ראינו איך נראות הלכות אלו? הרב אבנר והרב אהרן שליט"א התוו את התכנית בהתאם ללימוד היומי עד ר"ח תמוז, ואח"כ מתחילים נושא חדש בתוך עירובין - (במקום בין הזמנים שם אדם יעשה את ההשלמות). מר"ח תמוז ועד סוף הזמן לומדים הלכות תחומין שהוא נושא בפני עצמו גם למי שלא למד הלכות

בשנתיים האחרונות בישיבה לומדים עמוד יומי בהלכה, שזה דבר נפלא! כך יש לאדם דבר שהוא דורש מעצמו בכל יום! גם אם הוא נסע הביתה לשבת כבוד הורים, גם אם הוא יוצא לבין הזמנים, הולך לאוניברסיטה, מתגייס לצבא - בכל מצב יש לו הספק שהוא צריך לעמוד בו, יש לו קביעות!



הרשויות בשבת, הלכות שהן רלוונטיות מאד: אחד מבוגרי הישיבה התייעץ איתי פעם בנושא של לידה בשבת אם יהיה מותר לנסוע באמבולנס מתל אביב לירושלים, האם יש לנו תשובות לשאלה הזאת? ועוד כהנה וכהנה בפרט בחיי הצבא – לדוגמא, הטנק שלי במלחמת שלום הגליל (שהיום הזה יצאנו אליה), היה רחוק מהמקום בו עמדו כולם, ולא ידעתי מה לעשות האם מותר לי או אסור להוציא דברים שהייתי זקוק להם. כעת יש לנו את ההזדמנות ללמוד את הנושא של ערובי תחומין.

אני מסיים במה שאמרנו קודם – "תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא", הוא הולך בדרך של יהודי, בין אם הוא ראש ישיבה, מגיד שיעור, מחנך או מהנדס, רופא או איש מחשבים, כולם צריכים לדעת את הדרך שיהודי צריך ללכת בה מבחינה מעשית, ובודאי את חלק 'אורח חיים' הבסיסי והראשון - בעז"ה נעשה ונצליח.

